

Л. Н. Алексеева

Логопедической АЗБУКА

Л. Н. Алексеева

Логопедической АЗБУКА

Малдъбар

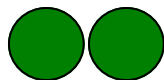
аһаһас дорһоон

уһун аһаһас дорһоон

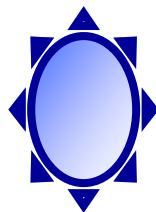
бүтэй дорһоон

хоһуласпыт бүтэй дорһоон

дифтонг

сиэркилэ

өйдөө!

Алексеева Людмила Николаевна

Логопедической азбука: оскуолаһа киириэн иннинээһи саастаах уонна алын кылаас оһолоругар / Л.Н.Алексеева.—Малдьа5ар:

Оһону дорһоону чуолкайдык саңарарыгар уонна тыла сайдарыгар үөрэтэр көмө пособие. Логопедтарга, иитээччилэргэ, төрөппүттэргэ ананар.
Саха Республиката, Ньурба оройуона, Малдьаһар с.,

Өйдөө!

1. Дорҗоону биһиги истэбит уонна саңарабыт.
2. Дорҗоону сурукка буукубаннан бэлиэтиибит.
3. Буукубаны биһиги суруйабыт, көрөбүт уонна ааҕабыт.

Күнүн аайы оңоруллар дьарыктар

Тарбахтары эрчийэр дьарык.
Уос эрчиллиилэрэ.
Тыл эрчиллиилэрэ.
Тыыныыга дьарыктар.
Куоласка эрчиллиилэр.

Тарбахтары эрчийэр дьарык.

Тарбахтарын элбэхтик үлэлэтэн, оҕону түргэнник саңарарга көмөлөһөбүт. Онно биһиэхэ көмө буолаллар араас конструктордар, мозаикалар, оҕуруонан тиһии, тарбахтарга анал эрчиллиилэр.

*Тарбахчааннар дорооболоһоллор

«биир-икки-үс-түүрт-биэс» ахсаанна тарбахтарбыт холбоһоллор, бастаан эрбэхтэрбит, онтон сөмүйэлэрбит, о.д.а.

*Тарбах-тарбахчаан

«Тарбах-тарбах-тарбах-тарбахчаан» - диэн саңара саңара тарбахтарбытын уочаратынан сөмүйэбититтэн саҕалаан, эрбэхпитин кытары холбуубут.

*Күлүүсчээн

Ытыстарбытын холбуу тутабыт. Тарбахтарбытын күлүүстүү тутабыт, ытытабыт. Хас да төгүл оңоруллар.

*Ытык

Кырыылаах харандааһы ытыспытыгар тутабыт уонна ытыйабыт.

Уос эрчиллиилэрэ.

Оҕо саңарар аппаратын сайыннарар туһугар анал артикуляционнай гимнастикалары оңороро наада.

*Турбата оңор

Уоскун уһат. Турба устун салгыны таһаар.

*Мичээр

Уоскун ырбат уонна тутан тур. Тииспит көстүбэт.

*Олбуор

Уоскун ырбат уонна тиистэргин көрдөр. Искэр «и» диэни саңар.

Тыл эрчиллиилэрэ.

*Тик-так

Айаххын кыратык ырбат. Тылың төбөтүн синньигэс, уһуктаах оңор, уоскун уңа-хаңас өттүгэр уларытан хамсат.

*Лаппаакы

Уоспут мичээрдиир, кэтит тылбыт аллара уоспутугар сытар.

*Чааскы

Айаххын ат уонна кэтит тылгын «чааскы» курдук холбоччу тут.

*Хачыал

Айаххын ат. Тылгынан хачыал курдук аргыый аһай үөһээ уоскун, онтон аллараа уоскун таарый.

*Ат сүүрэр

Айаххын кыратык ат. Тылың төбөтүн таңалайгар сыһыара-сыһыара тыастаахтык талырһат.

Тыныныга дьарыктар.

Оһо сөпкө тынарыгар анаан араас эрчиллиилэри, оонньоу быһыытынан ытытлар.

*Гол

Баатанан эбэтэр паралонунан мээчик оңороһун. Мээчиккин икки кубик икки ардынан, бастаан бытааннык сыыйан үрэн киллэр. Онтон кылгас-кылгастык күүскэ үрэн киллэр.

*Лыахтар

Чараас кумааһынан оңоһуллубут лыахтары харандааска солко сабынан баайаллар, оһолор тылларын холбоччу тутан баран аргыый сыыйан үрэллэр.

*Тигэйти

Уоскун сэгэт. Тиискин ыпсар-ыпсыбат икки ардынан сэгэт. Тылың төбөтө аллараа тиистэргэр сыстар. Тылың ортотунан сэниэлээхтик салгыны үрэн таһаар.

Куоласка эрчиллиилэр.

Оһону биир тынынан саңарарга эрчийэһин (ахсаан ааһыы эбэтэр тугу эмэ ааһыы). Кыраттан саһалаан элбээтиннэрэн. Эрчиллии, «Биир тынынан ким элбэх тылы этэр» диэн оонньоу быһыытынан ытытлар.

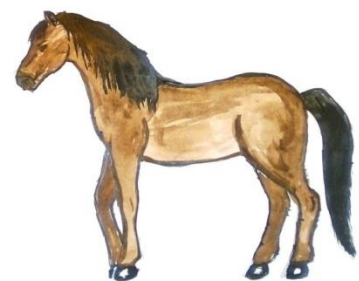

[А]

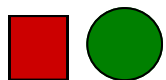

Айаххын киэңник ат;
Тылың төбөтүн алларааңы тийһиң кэннигэр тут.

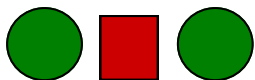
[а-а-а]-улаханлык, уһуннук саңар.

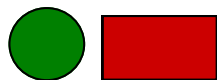
ат

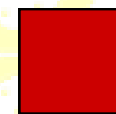
мас

саа

А

аа

Алинаҕа апельсин,
Алешаҕа абрикос,
Алисаҕа ананас,
Аҕалла аҕалара.

Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар
тылтан мэхэйдэтэр, ол аата дорҕоон бүтэй.

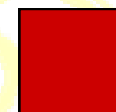
[Ы]

Айаххын ырбат;
Тылбытын кэннин диэки иһирдье ыытабыт;
Тылбыт көхсө өрө бөгдөйөр.

Ы

[Ы-Ы-Ы]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

ЫЫ

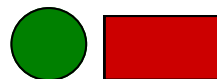
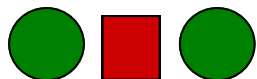

ЫТ

ТЫЛ

ТЫЫ

Ынахтары кыра ыт,
Ытыраары ырдьыгыныыр,
Ыт оһото ынахтары
Ытыраары ыксаппыт.

Оһо айаһа, уоһа, тыла сизеркилэһэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын чэпчэкистик, мэхэйэ суох тахсар, ол аата бу аһаһас дорһоон.

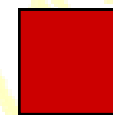
[у]

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төрдүн үөһэ таһаар уонна кэннин диэки илт;
Салгын айахпыт иһиттэн холкутук тахсар.

У

[у-у-у]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

уу

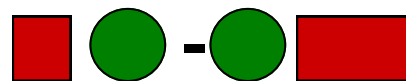
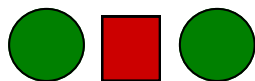
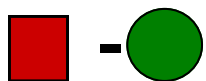

у-йа

кус

ун-туу

Ульяна унтуутун,
Устин уларда,
Ульяна унтуутун
Устуоһун баһарбат.

Оһо айаһа, уоһа, тыла сизэркилэһэ хайдах буоларын көрүөхтээх. Салгын чэпчэкистик, мэхэйэ суох тахсар, ол аата бу аһаһас дорһоон.

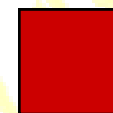
[O]

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төрдүн үөһэ таһаар уонна кэннин диэки илт;
Салгын айахпыт иһиттэн холкутук тахсар

O

[o-o-o]- улаханнык, үһуннук салгыны таһааран саңар.

oo

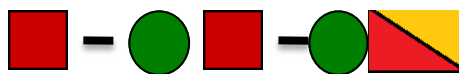
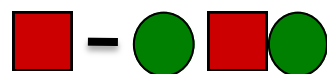

ос-туол

о-тон

о-һу-руо

Оксана ойуурга отоннуу таһыста.
Ойуурга отоннор оһуруо курдуктар
Оттон Оксана оңоойуга
Олох сотору,

Отонунан туолуоһа

Салгын холкутук, мэхэйэ суох тахсар, - бу аһаһас дорһоон, чэпчэкистик
ылланар.

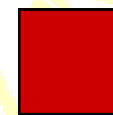
[И]

Айаххын кыра соһустук ат, ырбай;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн илин өттүн кыратык өрө бөгдөт.

И

[и-и-и]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

ИИ

И-ЛИИ

ТИИҢ

И-ГИИ

Иккилээх Ира ийэтинээн,
Детсадтан иһэллэр.
Илиилэригэр иккиэн,
Сибэкки тушпугтар.

Салгын холкутук, мэхэйэ суох тахсар, - бу аһаҕас дорҕоон, чэпчэкистик
ыланар.

[Э]

Айаххын киэңник ат, ырбай;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн өрө бөгдөт.

[Э-Э-Э]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

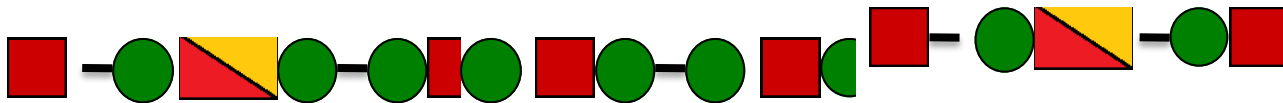
Э

ЭЭ

Э-риэп-пэ тЭл-лэй э-риэ-хэ

Эдьийэ Эдиккэ,
Эриэхэ бэлэхтээтэ.
Эдиккэ эбэтэ,
Эриэппэ үүннэрдэ.

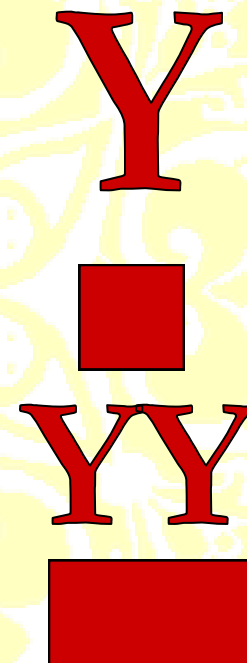
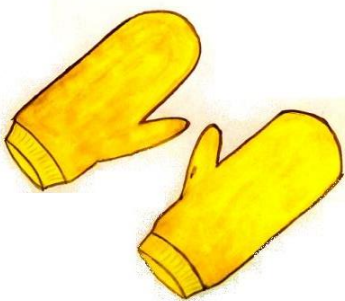
Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сизэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх.
Болҗомтону үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын мэхэйэ суох
тахсар, ол аата бу аһаҗас дорҗоон.

[Y]

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Салгын айахпыт иһиттэн холкутук тахсар

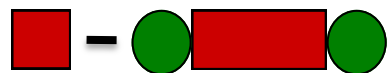
[Y-Y-Y]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

Y-TY-LYK

Ө-TYYK

Y-НYY

Үстээх Сайаана үңкүүһүт,
Үңкүүлээн тэлээрэн,
Үгүстүк үөрдэр

Оҗо айаҗа, уона, тыла сизеркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын холкудук, мэхэйэ суох тахсар, - бу аһаҗас дорҕоон, чэпчэкистик ылланар

[Ө]

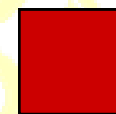

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн өрө бөгдөт.

[Ө-Ө-Ө]-улаханлык, уһуннук салгыны таһааран саңар.

Ө

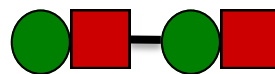
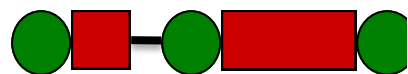
ӨӨ

Ө-тү-йэ

бӨ-түүк

бӨ-рө

Өлөксөй оҕонньор,
Уһана олорор.
Өлөксөй сизинэрэ,
Өлүөнэ өрүскэ,
Сөтүөлүү сүүрдүлэр.

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сиэркилэҗэ хайдах буоларын көрүөхтээх. Салгын холкутук, мэхэйэ суох тахсар, - бу аһаҗас дорҗоон, чэпчэкистик ылланар.

[й'э]

Айаххын ырбат;
Тылбытын кэннин диэки иһирдьэ ыытабыт;
Тылбыт көхсө өрө бөгдөйөр.

[й'э] - икки дорҗоон холбоспуттар

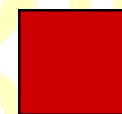
е-НОТ

те-ле-фон

Е

е

Елена Егорга,
Телефон бэлэхтээн,
Егору Елена,
Олус диэн үөртэ.

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сизэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын чэпчэкистик, мэхэйэ суох тахсар, ол аата бу аһаҗас дорҕоон.

[й'о]

Айаххын ат, ырбай;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн өрө бөгдөт;
Күүскэ кылгастык айаххыттан салгынна үрэн таһаар

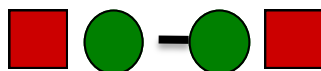
[й'о]-икки дорҕоон холбоспуттар

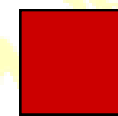
ё-ЖИК

ёл-ка

Ё

ё

Ёжик ёлкаҗа,
Вертолёт оонньууру
Аҗалан ыйаата,
Олус үөрдэ.

Оҗо аһаҗа, уоһа, тыла сизэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын чэпчэкистик, мэхэйэ суох тахсар, ол аата бу аһаҗас дорҗоон.

[й'у]

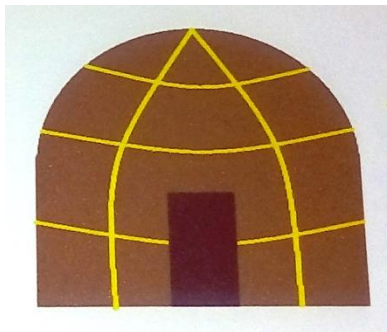
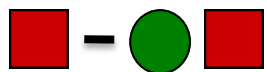
Айаххын ат, уоскун чорбот;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн өрө бөгдьөт;
Күүскэ уһуннук айаххыттан салгынна үрэн таһаар.

Ю

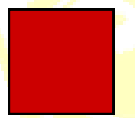
[й'у]-икки дорҗоон холбоспуттар.

Ю-ла

юр-та

Ю

Юля убайа Юра,
Юля кыыска аҗалла,
Юрмалаттан юланы.

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сизэркилэҗэ хайдах буоларын көрүөхтээх.
Болҗомтону үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Оҗо дорҗоону сөпкө
саңарарыгар, икки дорҗоон иһиллэрин билэрэ наадалаах. Тылбыт көхсө
мэһэй буолар, ол эрэн бу аһаҗас дорҗоон.

[й'а]

Айаххын ат, ырбай;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;;
Тылың көхсүн өрө бөгдөт;
Күүскэ уһуннук айаххыттан салгынна үрэн таһаар

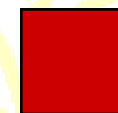
[й'а]-икки дорҗоон холбоспуттар.

яб-ло-ко

Я

Я

Яша уол Яналыын,
Ялтаҗа сылдьаннар,
Кырачаан Янаҗа
Яблоко ыллылар.

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сизеркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын чэпчэкистик, мэхэйэ суох тахсар, ол аата бу аһаҗас дорҕоон.

[**ыа**]

Айаххын ырбат;
Тылгын кэннин диэки иһирдьэ ыыт;
Тылбыт көхсө өрө бөгдөйөр;
Салгын тахсарыгар айахпытын киэңник атабыт.

ЫА

ыа-ҕы-йа

лыах

ба-ра-быай

Ыаҕыйалаах ыанньыксыт,
Ыалыттан ыалдыттаан,
Ыанньыйан кэлбит,
Ынаҕын ыары,
Ыксыыр, тиэтэйэр.

[уо]

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төрдүн үөһэ таһаар уонна кэннин диэки ит;
Салгын айахпыт иһиттэн холкутук тахсар.
Салгын тахсарыгар айахпытын киэңник атабыт.

уо

чуо-раан

куо-бах

бу-руо

Уоннаах уолаттар,
Куоскалаах кутуйах
буолан,
Куоталаһа сырсаллар.

[ИЭ]

Айаххын кыра соһустук ат, ырбай;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн илин өттүн кыратык өрө бөгдьөт;
Салгын тахсарыгар айаххын киэңник ат.

ИЭ

биэ

Б

биэс

ДЬИЭ

Биэстээх Биэрэһэ,
Дьиэтигэр кэлбитэ,
Эдьийэ Иэлэ,
Биэс кэмпиэт биэрэ.

[Ө]

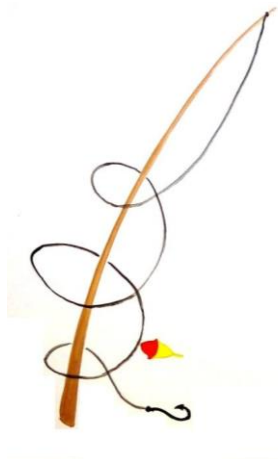

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Салгын аяхпыт иһиттэн холкутук тахсар;
Салгын тахсарыгар аяххын кыратык ат.

ҮӨ

ҮӨН

КҮӨ-ГҮ

ДӨ-ЛҮ-ҺҮӨН

Өлөксөй оһонньор,
Уһана олорор.
Өлөксөй сизэннэрэ,
Өлүөнэ өрүскэ,
Сөтүөлүү сүүрдүлэр.

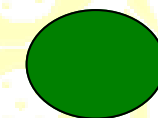
Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сиэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын холкутук, мэхэйэ суох тахсар, - бу аһаҗас дорҗоон, чэпчэкистик ылланар.

[Б]

Уоскун ыпсар;
Тылың аллараа сытар;
Айаххыттан салгыны сэниэлээхтик үрэн таһаар;
Салгын тахсарыгар уоспут аһыллар.

Б

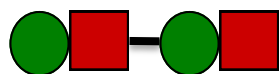

б

Балбаара быраата Баһылай,
Бадараанна түспүтэ,
Бүрүүкэтэ барыта,
Бадараан булбута.

бө-рө

куо-бах ба-ла-җан

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар уостан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй.

[В]

Үөһэңи уоспутун кыратык өрө көтөҗөбүт;
Тылбытын холкутук аллараа уурабыт;
Аллараа уоскун үөһэ тиискэр тирээ
Күүскэ айаххыттан салгынна үрэн таһаар

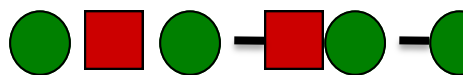
В

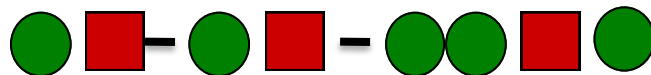
В

Вер-то-лёт

Ви-но-град

Вазаҗа баар вишняттан
Варя Валяҗа бэристэ.
Виноградтан биэрдэ Витяҗа,
Васяҗа уонна Вераҗа.

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар уурун. Салгын тахсарыгар тиистэн уонна уостан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй. Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сиркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх.

[Г]

Айаххын киэңник ат;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың төрдүн таңалайгар көтөх;
Күүскэ айаххыттан салгынна үрэн таһаар.

Г
●
Г

Гена Галяҗа бэлэхтээтэ
Гладиолус дьөрбөтүн.
Гвоздиканы уонна георгины
Георгий бэлэхтээтэ Геляҗа.

гру-ша

ти-ГЭЭ-йи

сэр-ГЭ

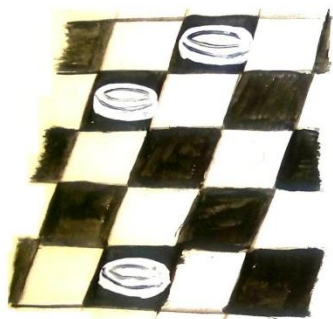

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сиэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын тахсарыгар тылбыт мэнэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

[Д]

Уоскун төгүрүт уонна чорбот;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсүн өрө бөгдөт.

дуо-бат

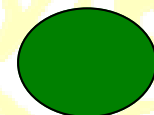

бэ-дэр

ДИИС-КЭ

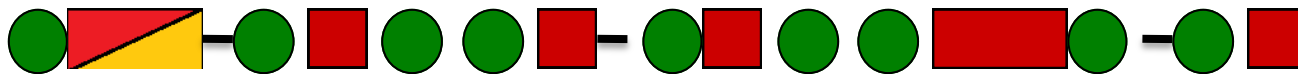
Д

Д

Дима уонна Денис
Убайдыы бырааттыылар.

Детсадка сылдыаллар,
Даниллыын доҕордоһоллор.

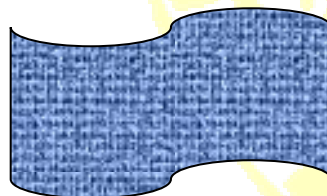

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылтан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй.

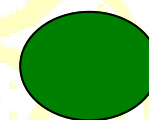
[Т]

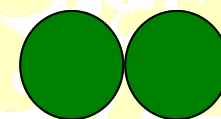
Айаххын ат;
Тылың төбөтүн үөһээңи тиискэр тирээ;
Күүскэ айаххыттан салгынна үрэн таһаар;
Тылың аллараа түһэр.

Т

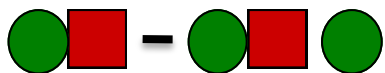

ТТ

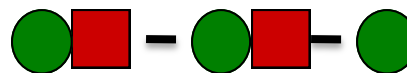

Толяҗа Тикситтэн,
Таайа Тима,
Аҗалла тоң балык.

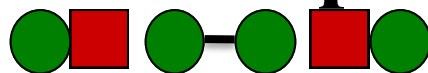
Та-ба

ку-ту-йах

сот-тор

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылтан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй.

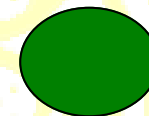
[М]

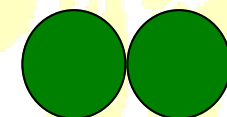
Уоскун ыпсар;
Тылың аллараа сытар;
Салгыны муннугунан таһаар;
Салгын тахсар кэмигэр айаххын ат.

М

ММ

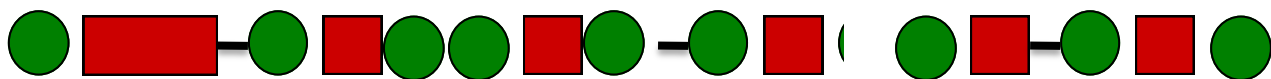

МЭЭ-ЧИК

ТАМ-МАХ

ХО-МУС

Машалаах Мотя,
Мээчигинэн ооньюулар,

Максим уонна Маша,
Массынананы ордороллор.

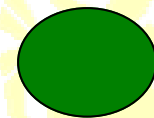
Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар уостан мэхэйдэтэр, ол аата дорҕоон бүтэй.

[К]

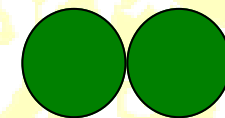

Айаххын киэңник ат;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсө үөһэ таңалайгар көтөһүллэр;
Күүскэ айаххыттан салгынна үрэн таһаар

К

КК

2

Кеша, балта Катялыын,

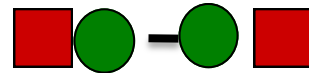
күн

куос-ка

ик-ки

**Күөлгэ киирдилэр.
Кырачаан куоската,
Кэнниттэн сырыста.**

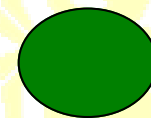
Оҕо айаҕа, уоһа, тыла сиэркилэҕэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылтан мэнэйдэтэр, ол аата дорҕоон бүтэй.

[**Л**]

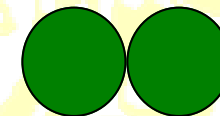

Айаххын ат, ырбайан тур;
Тылың төбөтүн үөһээни тиискэр тирээ;
Тылың көхсө аллараа түһэр;
Тылың төрдө үөһэ тахсар;
Салгын тылың ойоҕосторунан тахсар.

Л

ЛЛ

Лана, Люся, Лена

ЛУУК

КИ-ЛИЭП

ТЭЛ-ЛЭЙ

Лааһырга сылдыаллар,
Хачыаллаан оонһуулар,
Сөгүөлүү сырсаллар.

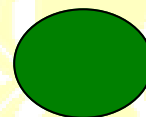
Оһо айаһа, уоһа, тыла сиэркилэһэ хайдах буоларын көрүөхтээх. Болһомтотун, үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылын төбөтүттэн мэхэйдэтэр, ол аата дорһоон бүтэй.

[Н]

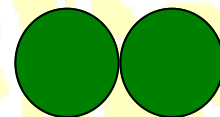

Айаххын кыратык ат;
Тылың ортотун үөһээ таңалайгар тирээ;
Салгыны муннугунан таһаар

Н

НН

НАС-КЫ

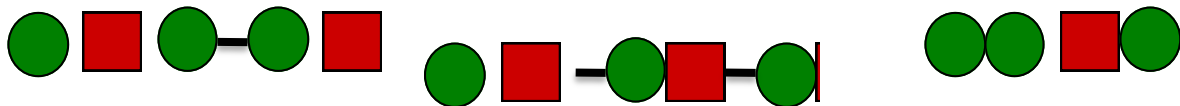

КИ-НИ-ГЭ

СЛОН

Нина Настялыын,

Нууччалыгы ырыаны, Нойосуус биллилэр.

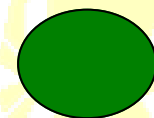
Оҕо айаҕа, уоһа, тыла сиэркилэҕэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын тахсарыгар өрө көтөһүллүбүт тылын көхсө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

[Н']

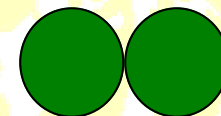

Айаххын кыратык ат;
Тылың төбөтүн үөһээни тиискэр тирээ;
Тылың кытыыларын үөһэ тиистэргэр сыһыар;
Салгыны күүскэ муннугунан таһаар.

НЬ

ННЬ

НЬИ-рэй

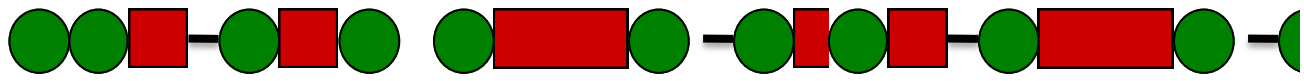

чаан-НЬЫК

си-биин-НЬЭ

Малаанһа сүтэрбит ньирэйин
Баанһалаах Таанһа буллулар.

Моонньоҗон барыанньатын
Маньалаата кинилэри
Малаанья.

Оҗо айаҗа, уоһа, тыла сиэркилэҗэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын тахсарыгар өрө көтөҕүллүбүт тылын көхсө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

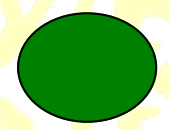
[Н]

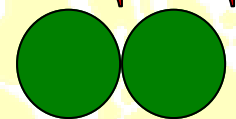
Айаххын киэңник ат;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың көхсө үөһэ таңалайгар көтөҕүллэр;
Салгыны күүскэ муннугунан таһаар

Н

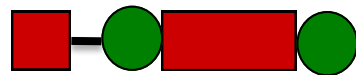
НН

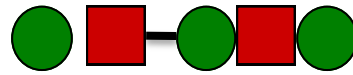
ТИИҢ

Ы-ҢЫЫР

ха-ТЫҢ

Тэнкэҥэ, чаранна,
Тэтинцэ, хатынца
Тиинц-тиинц барахсан
Тэрэнниир, чэрэнниир!

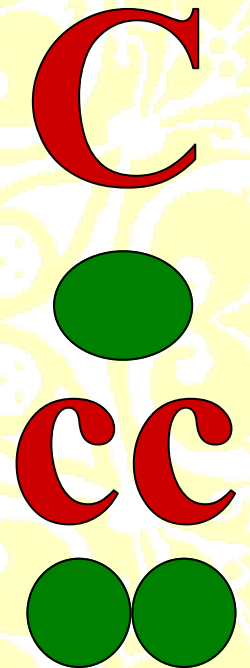

Оҥо айаҥа, уоһа, тыла сиэркилэҥэ хайдах буоларын көрүүхтээх. Салгын тахсарыгар өрө көтөҥүллүбүт тылын көхсө мэхэй буолар, ол аата дорҥоон бүтэй.

[С]

Уоскун ырбат;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың кытыыларын үөһэ тиистэргэр сыһыар;
Тыл ортотунан хоруу устун салгынна үрэн таһаар;
Үрэн таһаарар салгының сөрүүн буолар

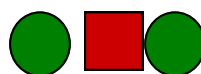
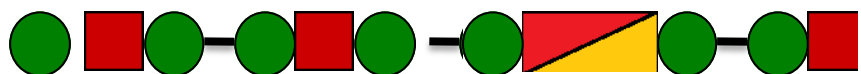

сах-сыр-җа ньуос-ка

мас

Сыыртан салааска
Сыр-сыр сырылыыр
Салаасканы салайаммыт
Сылайбакка сырылыыбыт.

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тиистэн уонна тылтан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй

[Дь]

Айаххын ат;
Тылың төбөтүн уонна көхсүн таңалайгар көтөх;
Күүскэ, кылгастык айаххыттан салгынна үрэн таһаар

Дь
●
Дь

ДЬИЭ

ДЬЭ-ДЬЭН

ДЬАА-ҺЫК

Дьэкириэм эдийигэр
Дьиэ тутан дьэргэттэ.

Эдийин дьиэтигэр билигин
Элбэх дьон сылдьан

ЫАЛДЫТТЫР

Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт эмискэ таңалайбытыттан анһынар, күүрэр, дорҕоон бүтэй.

[h]

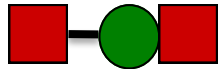
Бэлэс дорҕооно

h
●

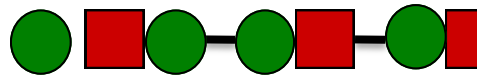
Э-**h**Э

О-**h**ОХ

бэр-гэ-**h**э

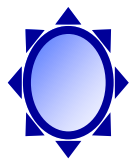

Бэһэһээ аһата Аайаһа
Саһалаах сон аһалбыта
Сону аһана хайһаабыта,
Аайа баһата туолбута

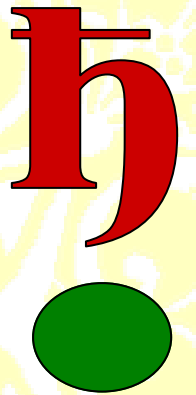

Оһо болһомтотун үрэн таһаарар салгыныгар уурун, бүтэй дорһоон

[**h**]

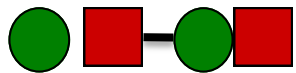

Айаххын ат;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Тылың төрдүн таңалайгар көтөх;
Күүскэ аяххыттан салгынна үрэн таһаар

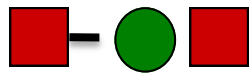

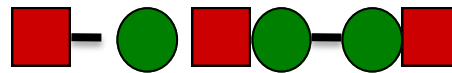
ба-Һа

о-Һо

ы-тар-Һа

**ОҺус саҺа буолуоҺун
ОҺо баҺа баҺарбыт,
Хабах саҺа буолаатын,
ХаҺа хайа ыстаммыт.**

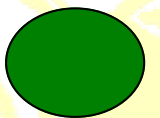
ОҺо айаҺа, уоҺа, тыла сиэркилэҺэ хайдах буоларын көрүөхтээх. Салгын тахсарыгар тылбыт төрдө мэҺэй буолар, ол аата дорҺоон бүтэй

[Ж]

Уоскун кыратык төгүрүт уонна чорбот;
Тылбыт төбөтө кыратык өрө көтөҺүллэр, үөҺээ тиис
үрдүнэн таарыйар-таарыйбат сыстар;
Тылбыт ойоҺосторун үөҺээни тиистэрбитигэр
сыҺыарабыт;
Тылбыт ортотунан салгыны үрэбит.

Ж

Ж

Жи-ра-фа

ё-жик

мо-ро-же-най

**Жанна, Жора, Женя
Журналы көрөллөр.
Жанна, Жора, Женя
Коржиккытын бүтэрин!
Журналгытын уурун!**

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар уурун. Салгын тахсарыгар тылбыт төбөтө мәнэй буолар, ол аата дорҗоон бүтэй.

[3]

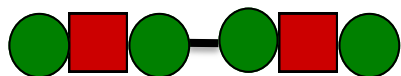

Уоскун кыратык төгүрүт уонна чорбот;
Тылбыт төбөтө кыратык өрө көтөһүллэр, үөһээ тиис
үрдүнэн таарыйар-таарыйбат сыстар;
Тылбыт ойоҗосторун үөһээни тиистэрбитигэр
сыһыарабыт;
Тылбыт ортотунан салгыны үрэбит

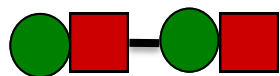
З

ЗОН-ТИК

КО-ЗА

АР-БУЗ

З

**Кыһыл зонтиктаах,
Роза курдук заколкалаах
Захарова Зоя
Зиналаахха кэллэ.**

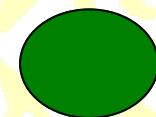
Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт төбөтө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

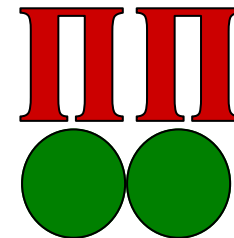
[П]

Уоскун ыпсар;
Тылың аллараа сытар;
Айаххыттан салгыны үрэн таһаар;
Салгын тахсарыгар уоспут аһыллар.

П

па-ро-воз

по-пу-гай

пуш-ка

Парикмахер Паша

Саңа прическа айбыта.

Муода парадыгар

кыайбыта,

Парижка барбыта.

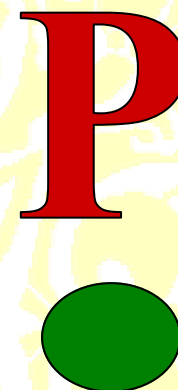

Оҗо болҗомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар уостан мэхэйдэтэр, ол аата дорҗоон бүтэй

[P]

Уоскун ырбат;
Тылбыт төбөтө кыратык өрө
көтөҗүллэр, таңалайы таарыйар-
таарыйбат сыстар;
Тылбытын үүрдэн илигирэтибит;
Тылбыт ортото аллара түһэр;

Тылбыт ойоҕосторун үөһээни тиистэрбитигэр
сыһыарабыт

Р

ра-ке-та

туо-раах

кур

**Рома, телевизоры
Наһаа көрүмэ!
Хараххын харыстаа
Бириэмэни бараама!**

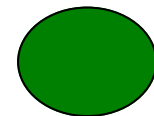
Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар
тылбыт төбөтө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

[**Ф**]

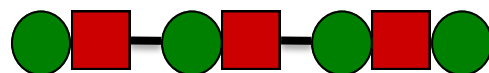
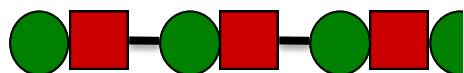
Үөһээни уоспутун кыратык өрө көтөҕөбүт;
Тылбытын холкутук аллараа уурабыт;
Аллараа уоскун үөһэ тиискэр тирээ;
Айаххыттан салгынна үрэн таһаар

Ф

фо-на-рик

те-ле-фон

Хореограф Фая

телефонунан

Телеграфист Фенялыын

кэпсэттилэр,

«Фейерверк иннинэ

Фонтан аттыгар

Көрсүөхпүт», -дэстилэр.

Оҥо болҥомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тиистэн уонна уостан мэхэйдэтэр, ол аата дорҥоон бүтэй.

[Ц]

Айаххын ат;

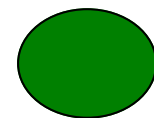
Тылың төбөтүн үөһээни тиискэр тирээ;

Дорҥоону саңарарга [Т] уонна [С]

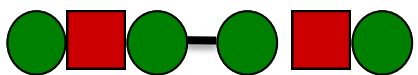
дорҥооннору саңардыллар;

Ц

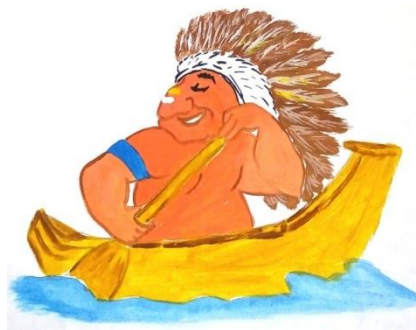
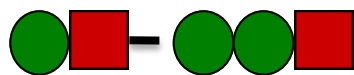
Күүскэ айаххыттан салгынна үрэн таһаар;
Тылың аллараа түһэр.

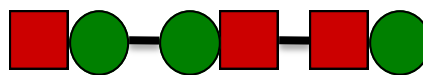
цир-куль

пи-цца

ин-де-ец

**Циркэһэ биһиги
Сцена иннигэр олордубут.
Онно цирк артыыһа
Мотоциклынан сүүрпүтэ.**

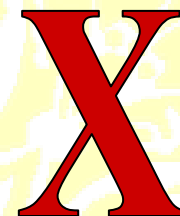

Оһо болһомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт төбөтө мэхэй буолар, ол аата дорһоон бүтэй

[Ш]

Уоскун, тиискин кыратык ас;
Тылың төбөтүн аллараа тиискэр тирээ;
Салгын тахсарыгар тылбыт төрдө таңалайга сыстан баран
тэйэр.

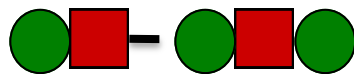

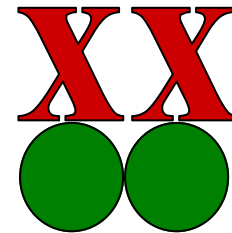
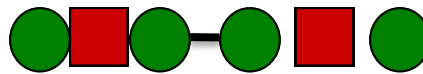
хаас

ха-хай

хах-хан

**Күп-күөх халлааммыт
Эмискэ хараңарда.**

**Хантан кэлбитэ биллибэккэ
Тобурах ардах түстэ.**

Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт төрдө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй.

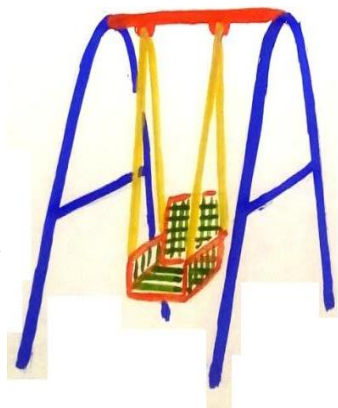
[Ч]

Уоскун, тиискин кыратык ас;
Тылбыт ортоото өрө кетөһүллэр;
Тылбыт ойоһосторун үөһээни тиистэрбитигэр

Ч

сыһыарабыт;
Тылбыт төбөтө үөһэ тахсан сыстан баран тэйэр.

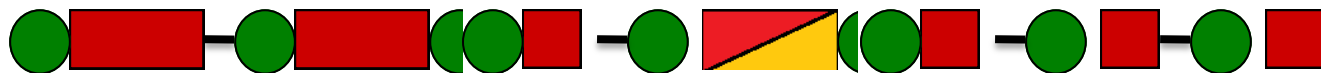

ЧЫЫ-ЧААХ

ха-ЧЫАЛ

ЧҮ-МЭ-ЧИ

**ЧЭЭНЭ КЫЫС ЧААСКЫНЫ
МҮЧЧҮ ТУТАН АЛДЬАТТА.
ЭДЬИЙЭ ЧУОЛКАЙДАСПЫТА
КЫККЫРАЧЧЫ МЭЛДЬЭСТЭ.**

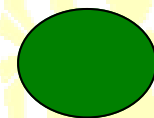
Оҕо болҕомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт төбөтө мэхэй буолар, ол аата дорҕоон бүтэй

[Ш]

Уоскун ырбат, тиискин кыратык сэгэт;
Тылың төбөтүн кыратык өрө көтөх;
Үөһэ тиистэргэр таарыйар-таарыйбат сыһыар;
Аргый аһай салгынна үрэн таһаар

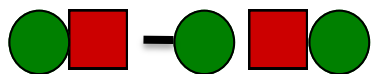
Ш

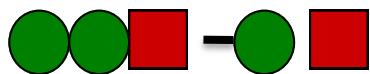
Ш

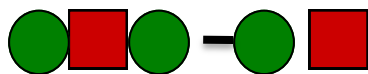
ша-рик

гру-ша

пуш-ка

Паша шара алдьанна,
«Паш-ш-ш» гына тыһаата.
Маша Пашаны уоскутта,
Шоколадыттан бэристэ.

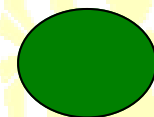
Оһо болһомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар тылбыт төбөтө мэхэй буолар, ол аата дорһоон бүтэй.

[Щ]

Уоскун ырбат, тиискин кыратык сэгэт;
Тылың төбөтүн кыратык өрө көтөх;
Үөһэ тиистэргэр таарыйар-таарыйбат сыһыар;
Тылбыт ойоһосторун үөһээни тиистэрбитигэр
сыһыарабыт;
Айаххыттан салгынна үрэн таһаар

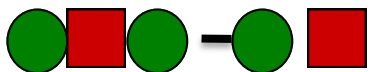
Щ

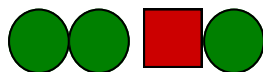
Щ

ЩЕТ-КА

ПЛАЩ

Бэһэһээ биһиги
училищебытыгар
«Щелкунчик» балеты
көрдөрбүттэрэ.
Онно Щепкин аатынан
Студияттан артистар
бааллара.

Оһо болһомтотун үрэн таһаарар салгыныгар ууруң. Салгын тахсарыгар
тылбыт мэхэй буолар, ол аата дорһоон бүтэй

ТУХАНЫЛЛЫБЫТ ЛИТЕРАТУРА

1. Романова Ф.Е., Ширяева Л.И. Дорхооннордуун оонньоођуң. – Бичик, Дь., 2010.
2. Избекова Л.К. Азбука. - Бичик, Дь., 2002.
3. Васильева К.И., Алексеева А.П. Тулукчаан. - Бичик, Дь., 2003.
4. Васильева К.И., Алексеева А.П. Кэнчээри. - Бичик, Дь., 2000.
5. Илларионова В.С. Тыл сайдытыгар уопсай хаалыылаах ођону иитии уонна кэннөрөн үөрэтии программата.— Бичик, Дь., 1995.

Алексеева Людмила Николаевна

ЛОГОПЕДИЧЕСКОЙ АЗБУКА

Рецензентар: У.Е.Спиридонова, Т.Л. Ильина, Л.М.Котоконова, И.Н.Федорова.,

Компьютернай верстка: Л.Н. Алексеева
Художниктар: Л.Н.Алексеева, В.В.Семенова

